

Domkyrkogatan och Hospitalsgränd

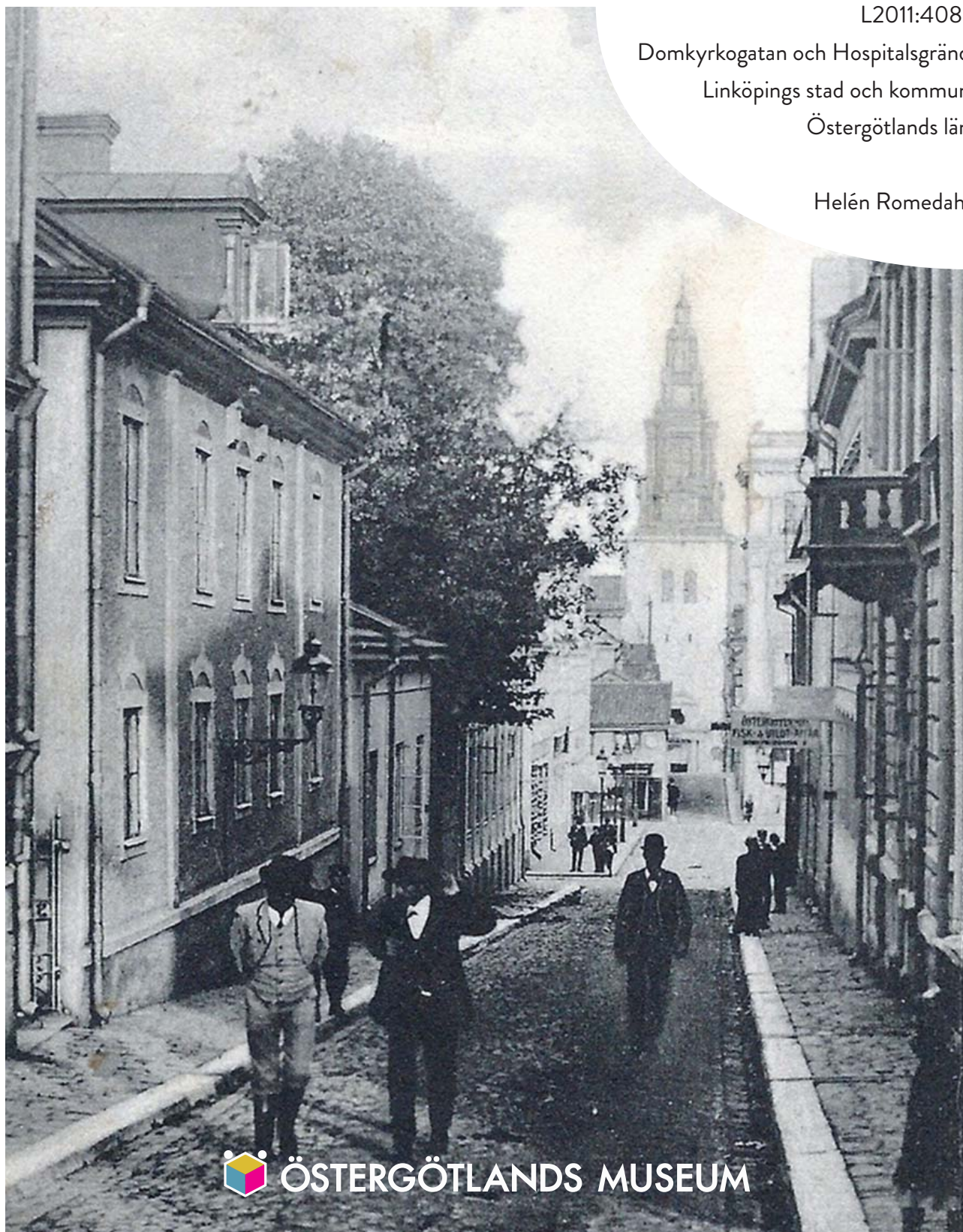
L2011:4081

Domkyrkogatan och Hospitalsgränd

Linköpings stad och kommun

Östergötlands län

Helén Romedahl

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/lokal/område/sträcka Domkyrkogatan och Hospitalsgränd
Socken/stad Linköping
Kommun Linköping
Län och landskap Östergötland

Fornlämningsnummer L2011:4081

Digitala fastighetskartans blad 64F 7d SO
Koordinatsystem SWEREF 99 TM
Höjdsystem RH2000
Mätteknik Manuell inprickning

Typ av undersökning Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Länsstyrelsens dnr 431-2000-2021
Länsstyrelsens handläggare Åsa Westin
ÖM dnr 0179/2021
ÖM projektnr 001852
ÖM Intrasisnr -

Beställare Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig Linköpings kommun

Projektledare Helén Romedahl
Biträdande projektledare -
Personal Emma Karlsson

Fältarbetstid September - oktober 2021
Totalt undersöktes ca 1000 m²

Fynd Nej
Foto Digitala
Analyser Makro och ¹⁴C

Grafik Helén Romedahl
Renritning Johan Levin
Grafisk form Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Domkyrkogatan och Hospitalsgränd

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Syfte och metod	4
Områdesbeskrivning och tidigare arkeologiska undersökningar	4
Domkyrkogatan	4
Hospitalsgränd	7
Resultat	11
Domkyrkogatan	11
Hospitalsgränd	11
Referenser	14
Appendix 1. ¹⁴ C-analys	15
Appendix 2. Makrofossilanalys	19
Bilaga 1. Ritningar	21

Omslagsbild: Domkyrkogatan fotograferad mot öster 1909 (ÖM digitala arkiv 021018381684).

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

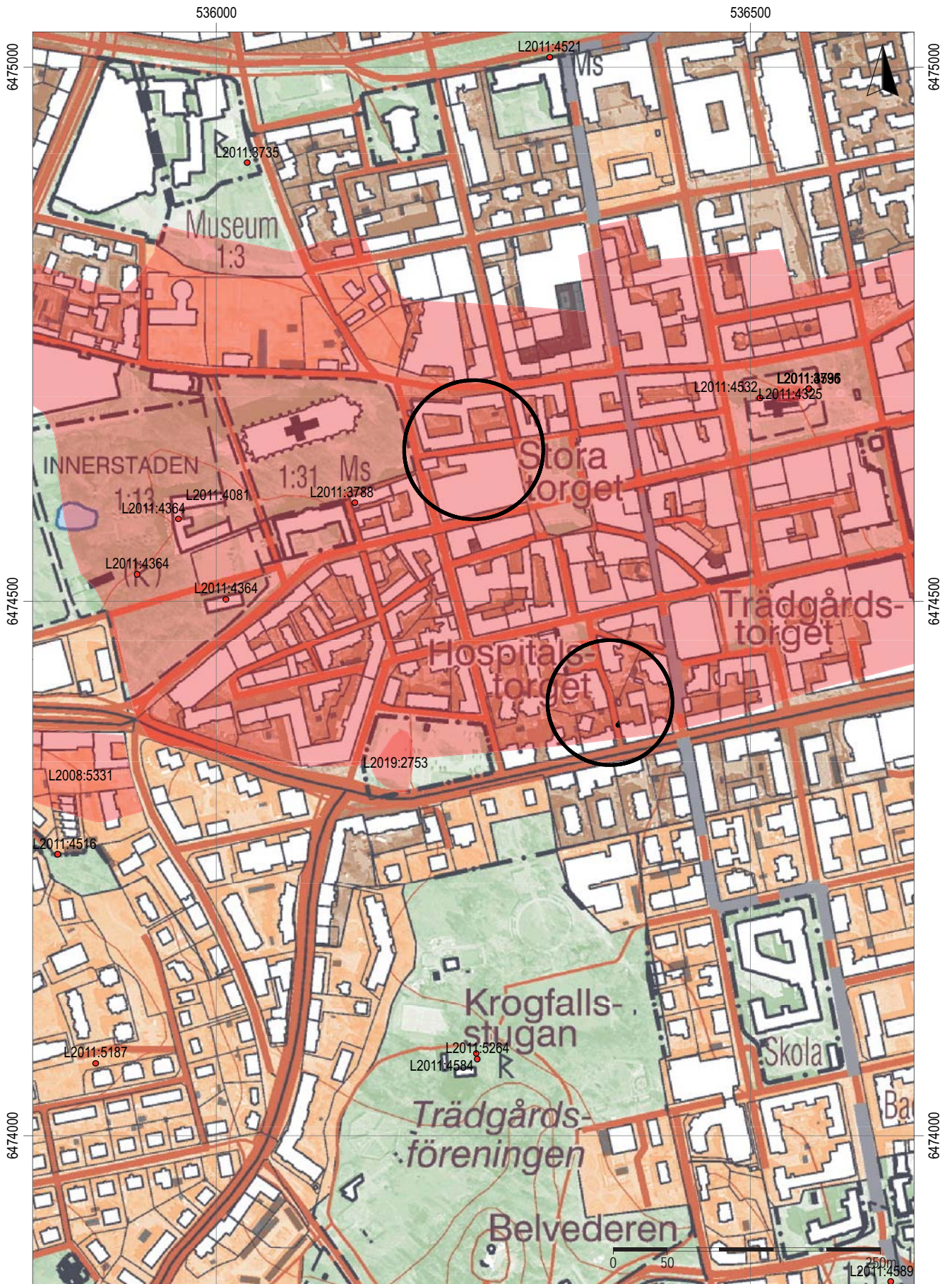
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands museum genomförde under september och oktober månad 2021 en schaktningsövervakning i Hospitalsgränd och på Domkyrkogatan inom fornlämningsområdet för Linköpings medeltida och historiska stadslager, L2011:4081. Arbetet utfördes med anledning av schaktning för markvärmeslingor samt anläggning av nya ytbeläggningar. Generellt låg schaktdjupet på 0,7 m men på vissa punkter uppgick schaktdjupet till drygt 1 m. På Domkyrkogatan berördes endast recenta utfyllnadsmassor med sand och grus. Schaktet i Hospitalsgränd var genombrutet av ett stort antal ledningar, däribland fjärrvärme. På 0,7 m djup syntes ett lager med raseringsmassor bestående av taktegel, klumpar med kalkbruk och tegelbrockor. Vid ett kortare parti vid grändens östra sida fanns ett bevarat kulturlager. Ett djurben i detta lager kunde med hjälp av ^{14}C -analys dateras till 1267 – 1380 e Kr (Ua-73808, 2 sigma).

Helén Romedahl
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med aktuella undersökningsområden markerade. Skala 1:5000.

Inledning

Östergötlands museum genomförde under september och oktober 2021 en schaktningsövervakning i Hospitalsgränd och på Domkyrkogatan inom fornlämningsområdet för Linköpings medeltida och historiska stadslager, L2011:4081. Arbetet utfördes med anledning av schaktning för markvärmeslingor samt anläggning av nya ytbeläggningar. Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland. För de arkeologiska kostnaderna svarade Linköpings kommun. Ansvarig för fält- och rapportarbete var Helén Romedahl

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning var att klargöra om stadslagren, L2011:4081 fanns kvar i de berörda arbetsområdena och att dokumentera de lämningar som eventuellt framkom avseende karaktär, omfattning samt om möjligt datera dessa. Arbetet utfördes som en schaktningsövervakning där kvarvarande kulturlager dokumenterades på en sektionsritning. Då Hospitalsgränd till stor del var genombruten av ledningar prickades även dessa in på en översiktsplan. Digitala

foton togs och ett jordprov för innehållsanalys samlades in och analyserades av arkeobotaniker. Ett djurben plockades in för ^{14}C -datering.

Dokumentationsmaterialet i form av ritning samt foton förvaras på Östergötlands museum.

Områdesbeskrivning och tidigare arkeologiska undersökningar

Domkyrkogatan

Aktuell schaktning berörde både medeltida/historisk tomt-/och gatumark. Domkyrkogatan ligger centralt i Linköpings innerstad och låg även centralt inom det medeltida och historiska stadsområdet, L2011:4081. På 1651 års karta framgår det att det endast var den östra delen av gatan som då fanns, se fig 5. När nuvarande Storgatan sedan drogs upp på 1650-talet lades den gamla Storgatan igen vilket gjorde att man förlorade den förbindelse man haft mellan Stora torget och domkyrkogården. På rådstugan 1659 beslöts att en ny kyrkogata skulle anläggas, från torget till kyrkan ”på det att, när en likprocess ske skall, en då vet, vart han gå

Figur 3. Schakten i Domkyrkogatan (grönt) och Hospitalsgränd (rött) mot bakgrund av adresskarta över Linköpings stad. Skala 1:2500.

skall". Gatan var färdig 1660 men stensattes först 1666 (Hök 1968:12).

På 1696 års karta illustreras att Domkyrkogatan, då liksom nu, utgör en passage mellan Stora Torget och Domkyrkoområdet, se fig 6. Där framgår också att gatan omges av sju stycken stadstomter (två med samma numrering, nr 26). Tomt 316 var "jägmästare Barkmans trädgård". Denna kom inte att bebyggas förrän i början av 1700-talet (Tagesson 2002:380). Trädgården angränsade till en tomt som enligt kartbeskrivningen var borgmästare Johan Nordmans ladugård. Borgmästaren tycks även ha ägt två tomter längs gatans södra del (se tabell nedan).

Tomtnr	Boende/ägare
26	Salige Borgmästare Johan Nordmans
27	Joachim Pillers
316	Jägmästare Barkmans trädgård
318	Frisens arvingars ladugård
319	Borgmästare Johan Nordmans ladugård
320	Constans Collins stenhusgård med trädgård.

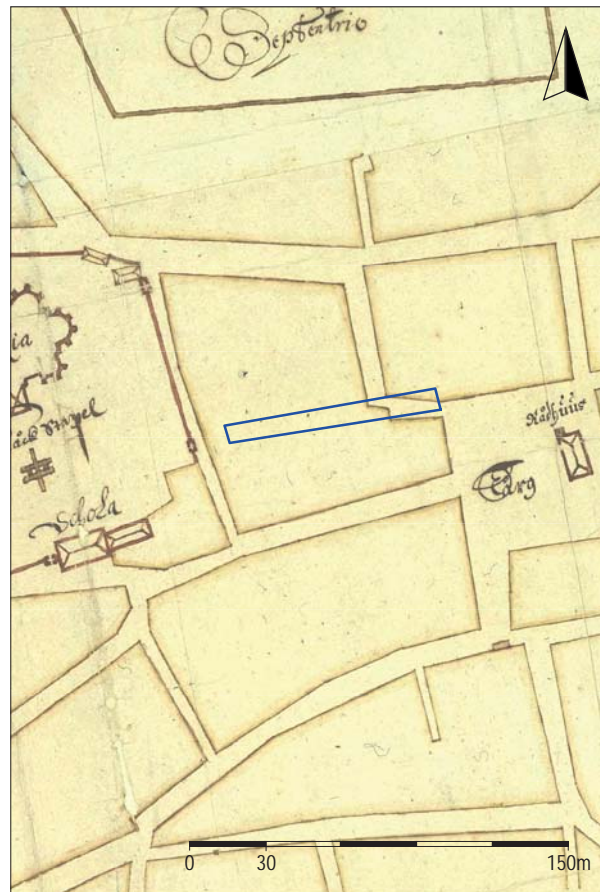
Tabell över ägarna till de tomter som omger Domkyrkogatan vid 1600-talets slut

Figur 4. Domkyrkogatan fotograferad 1909 (ÖM digitala arkiv 021018381684).

Domkyrkogatan omges i norr av kv Ambrosia och i söder av kv Apoteket och en inventering av Linköpings medeltida stenhus och källare visade att det funnits stenhus i båda dessa kvarter (Tagesson 2002). Ett av dessa finns fortfarande delvis bevarat i form av en medeltida källare som undersöktes i samband med en restaurering av det sk Hagdahlska huset i Kv Ambrosia (Ohlsén 2001). 1966 genomfördes en stor arkeologisk undersökning i kv Ambrosia. Dock är lämningarna från denna undersökning bristfälligt dokumenterade då man valde att fokusera på påträffade anläggningar, bl a ett stenhus, en badstuga och en systuga, och inte på de kulturlager som låg däremellan. (Feldt 2004:6, Tagesson 2002:381).

Inför planerad schaktning för fjärrkyla i aktuell gata utförde Östergötlands museum år 2004 en arkeologisk undersökning. Tre sökschakt öppnades då längs med den planerade ledningssträckan. Invid Hagdahlska husets sydöstra hörn dokumenterades då en kalkstensmur som utifrån murbruksanalys kunde dateras till senmedeltid. Toppen på muren påträffades på ett djup om 0,7 m under dagens markyta (Feldt 2004).

Figur 5. År 1651 fanns endast östra delen av Domkyrkogatan (blå markering). Skala 1:3000.

Figur 6. År 1696, (liksom idag), utgör Domkyrkogatan (blå markering) en passage mellan torget och domkyrkoområdet, efter ett beslut i rådstugan 1659. Skala 1:1500.

Hospitalsgränd

Namnet har gränden fått av det sjukhus (hospital) som var beläget här fram till 1777 då det flyttades över till Vadstena. Några år senare anlades här istället ett lasarett vilket var i bruk till 1895 (Hök 1968). Gränden är av senare datum, Hospitalsgränd anlades kring sekelskiftet 1900 vilket innebar att schaktet kom att beröra historisk tomtmark. Området för gatan var, vilket nämnts är ovan, del av stadens hospitalsområde (tidigmodern tid), se fig. 8 och dessförinnan ingick det i franciskanernas klosterområde. Direkt norr om Hospitalsgränd har franciskanernas klosterkyrka påträffats.

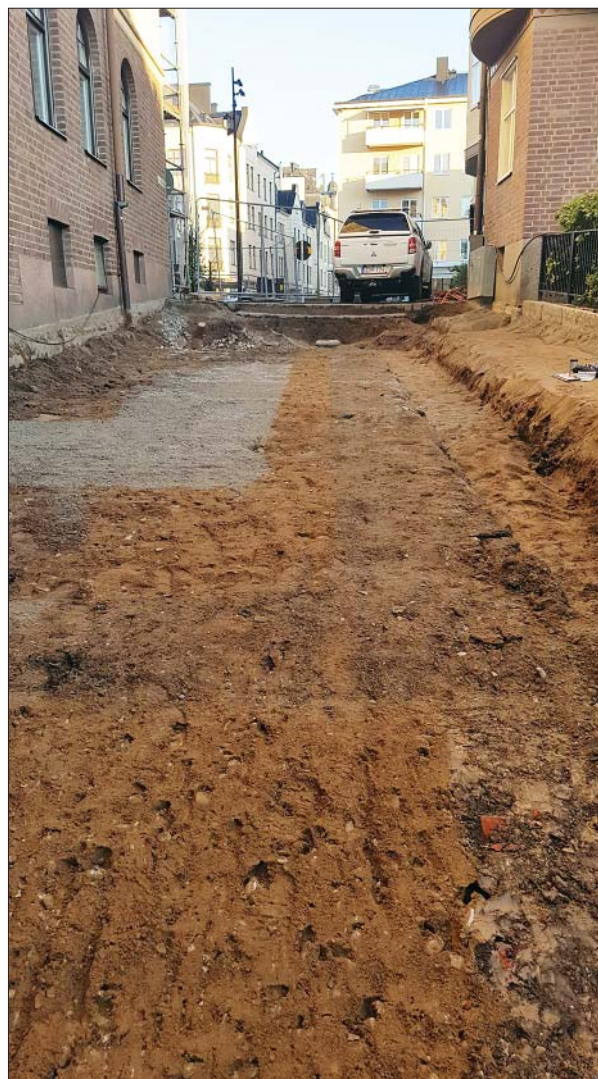
Mot bakgrund av 1696 års stadskarta framgår det att schaktningen ligger inom det dåvarande Hospitalsområdet men kom även att beröra stadstomterna 113 och 116 – 118. Angivna boende/ägare till dessa tomter redovisas är nedan.

Tomtnr	Boende/ägare
113	Pehr Nilsson smed
116	Tullskrivare Axel Jönsson
117	Nils Olofsson
118	Petter Öfwerskiehrares

Tabell över boende/ägare (år 1696) till de tomter där Hospitalsgränd ligger i dag

På stadskartan från 1757 visas att ungefär halva schaktsträckan ligger inom tomt 34 om vilken det bl a står att läsa ”tomt som hospitalet nyttjar till husbyggnad och kålgårdar”.

Få arkeologiska undersökningar har utförts i Hospitalsgränd och dessa har antingen berört tidigare urschaktade områden eller bestått av mycket grunda markingrepp. Såväl historiska kartor som tidigare undersökningar pekar på att det aktuella området främst innehåller kulturlager med karaktär av odlingsjord. Som tidigare nämndes har klosterkyrkan påträffats i den södra delen av Hospitalstorget. Murarna påträffades på ca 0,5 – 0,8 m djup under dagens marknivå.

Figur 7. Hospitalsgränd i oktober 2021. Foto från söder, Helén Romedahl, ÖM.

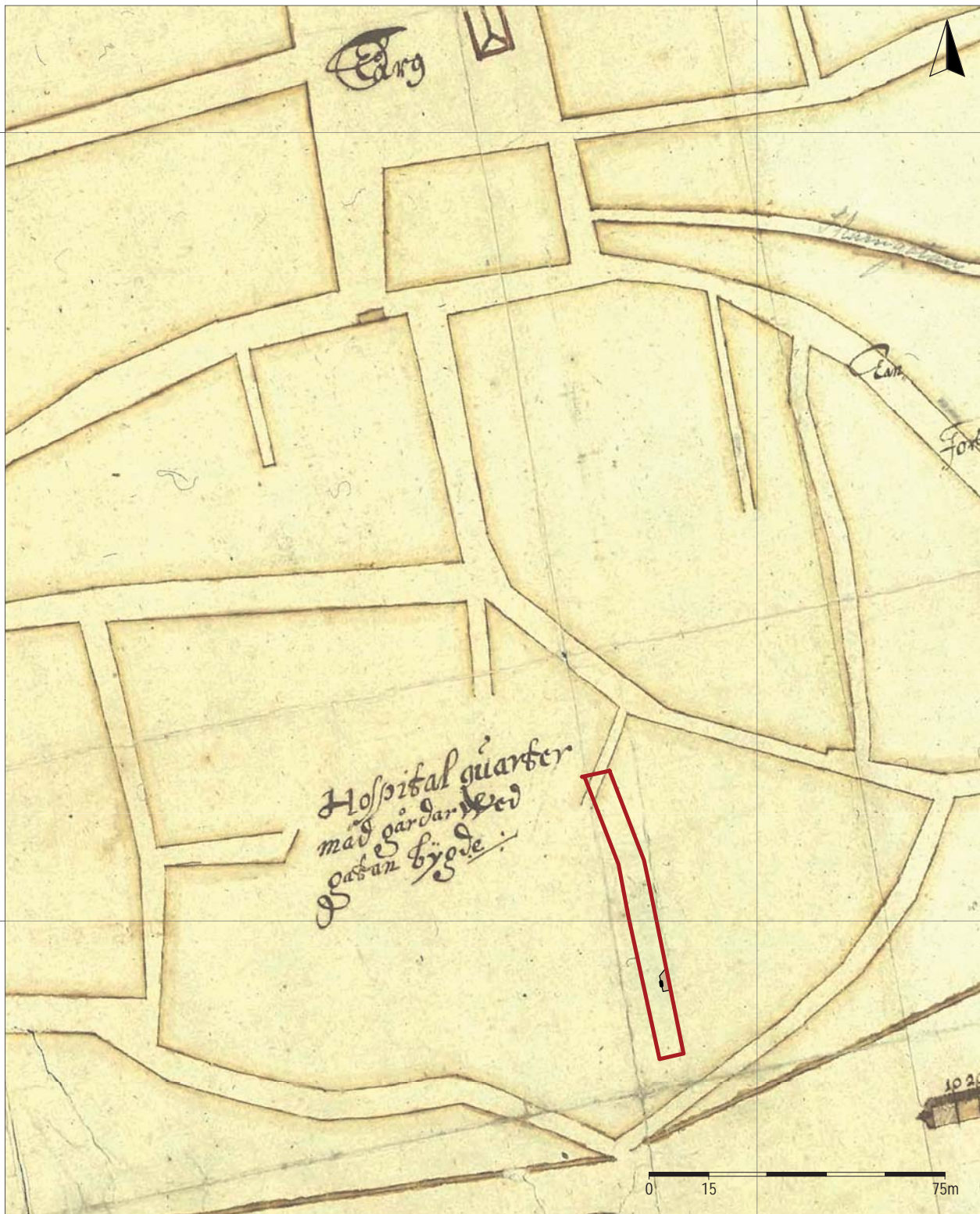
536400

6474600

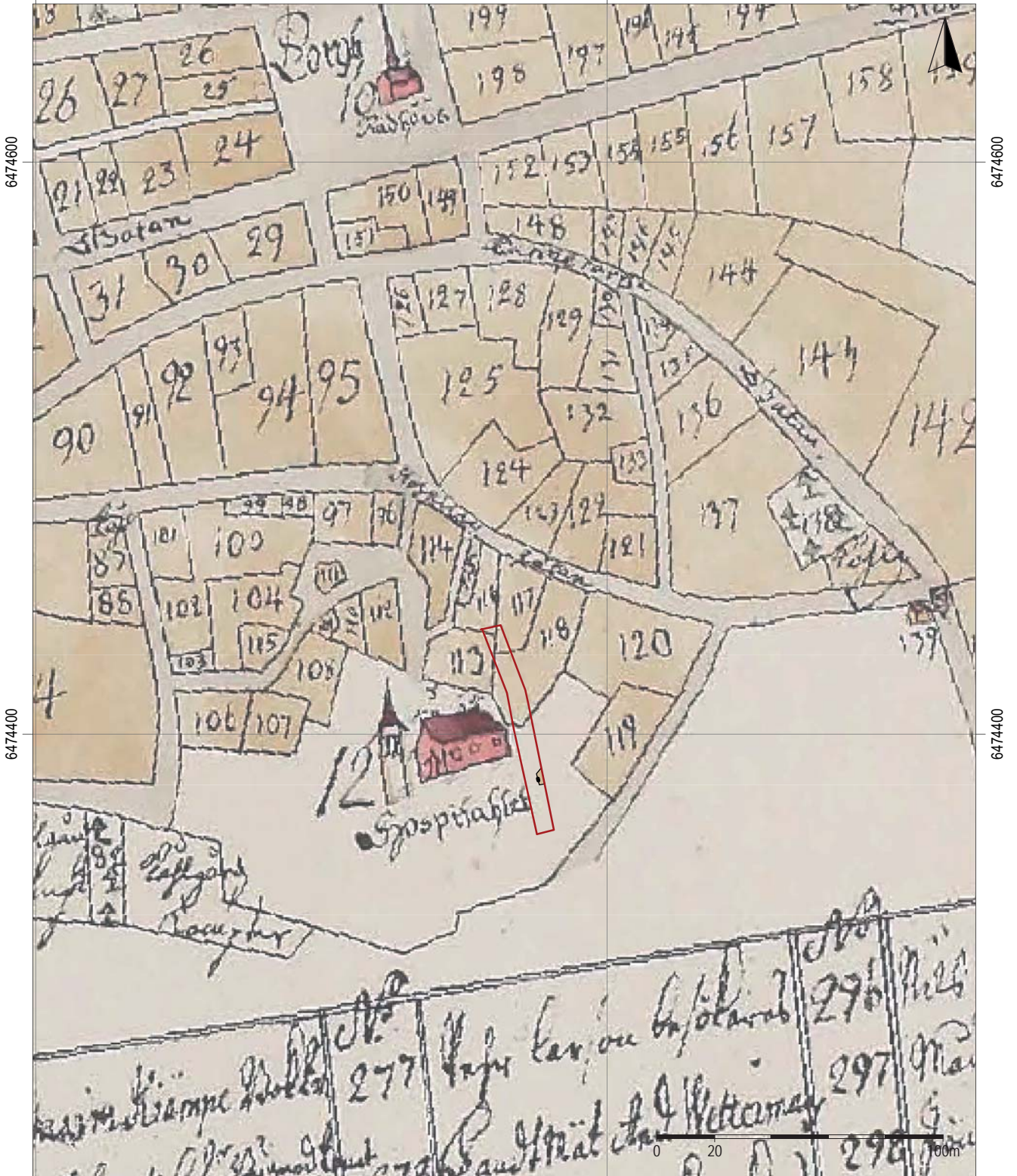
6474600

6474400

6474400

Figur 8. Området för Hospitalsgränd (röd markering) var tidigare en del av stadens hospitalsområde vilket här illustreras på 1651 års karta. Skala 1:1500.

Figur 9. På 1696 års karta har det tillkommit tomter norr om hospitalsområdet. Skala 1:2000.

Figur 10. Schaktet mot bakgrund av 1757 års karta. Skala 1:2000.

Resultat

Domkyrkogatan

I Domkyrkogatan låg schaktdjupet i allmänhet på 0,7 m, men på vissa punkter uppgick det till drygt 1 m. I schaktet på Domkyrkogatan berördes endast recenta utfyllnadsmassor med sand och grus. Inget av antikvariskt intresse fanns inom befintliga schaktdjup. Ett av syftena med aktuell schaktningsövervakning var att klargöra om stadslagren från medeltid och historisk tid (L2011:4081) fanns bevarade inom undersökningsområdet. Resultatet av undersökningen visade att det inom befintligt schaktdjup på 0,7 m inte fanns något av stadslagret bevarat. Man ska emellertid vara medveten om att bevarade konstruktioner och kulturlager mycket väl kan framkomma under detta djup.

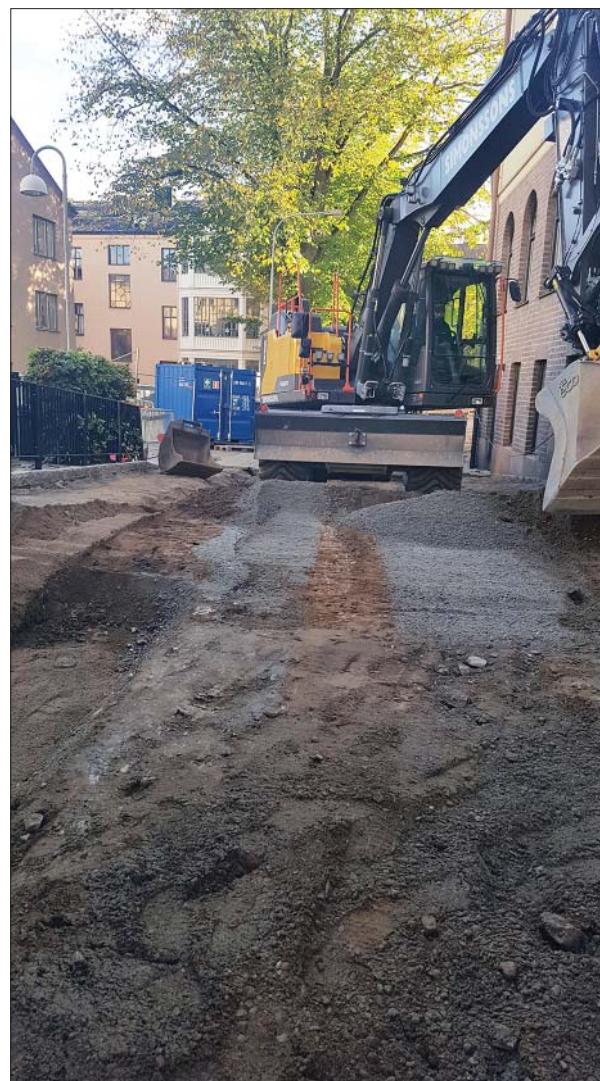

Figur 11. Schaktet i Domkyrkogatan. Längst bort i bilden syns Stora torget och S:t Larskyrkan. Foto från väster, Helén Romedahl, ÖM.

Hospitalsgränd

I Hospitalsgränd var en majoritet av schaktsträckan genombruten av diverse ledningsdragningar, såväl längs med huskropparna som mitt i gatan, se fig 12–13.

Schaktdjupet låg i allmänhet på ca 0,6 - 0,8 och punktvis grävdes det ner till djup om ca 1,4 respektive 1,6 m. På ca 0,7 m djup syntes toppen på ett raseringslager med taktegel, tegelbrockor och klumpar med kalkbruk. Vid närmare undersökning visade det sig att lagret också fläckvis bestod av sjok med grå lera vilket indikerar att lagret var omrört/återfyllt. Raseringsmassorna tolkas härröra från rivningar som vidtar vid 1900-talets början i samband med anläggandet av gränden.

Figur 12. Ledningsdragningar längs med Hospitalsgränds östra sida. Foto från norr, Helén Romedahl, ÖM.

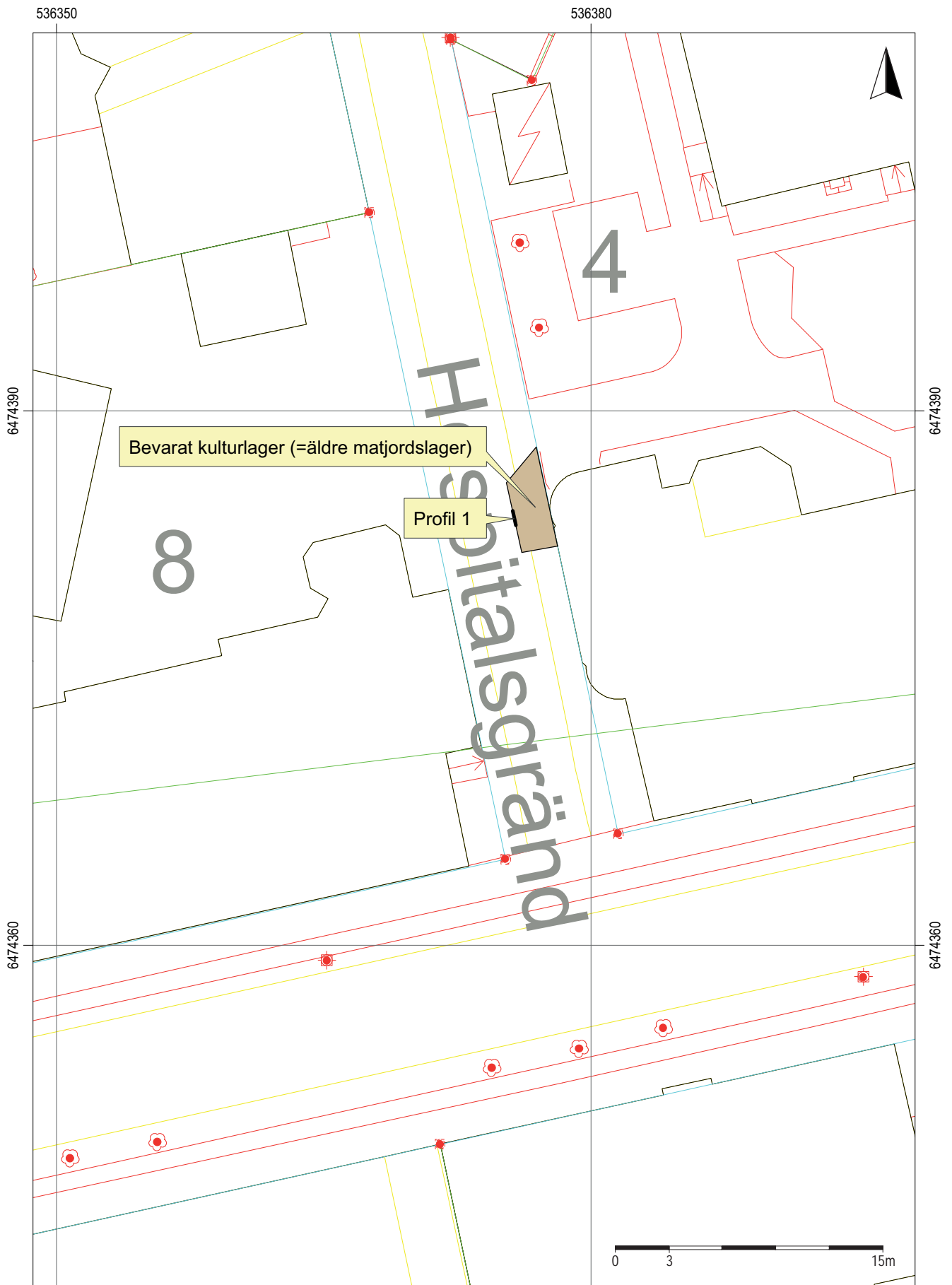
Figur 13. Ledningsdragnings i gränden. Foto från norr, Helén Romedahl, ÖM.

Vid ett kortare parti vid grändens östra sida fanns ett bevarat kulturlager, se fig 14 samt Bilaga 1. Lagret, som framkom på en nivå om knappt 0,4 m under dagens markyta, utgjordes av gråbrun sandig lera som innehöll enstaka kol. Från lagret som tolkas som ett äldre matjordlager samlades jord och ett djurben in för makroskopisk respektive ^{14}C -analys, se Appendix 1 och 2. Den makroskopiska analysen visade på innehåll av bl a kärnor av skalkorn och råg men troligen har den inte odlats inom hospitals-/klosterområdet utan införskaffats utifrån. Det djurben som tillvaratogs från lagret har med hjälp av ^{14}C -analys daterats till 1267 – 1380 e Kr (Ua-73808, 2 sigma) och sammanfaller därmed tidsmässigt med det närliggande klostret.

Under lagret följde sedan den orörda markhorisonten på ca 0,6 m djup.

Figur 14. Det parti av gränden där det fanns ett bevarat kulturlager. Foto från norr, Emma Karlsson, ÖM.

Figur 15. Dokumenterat kulturlager längs med grändens östra sida. Sektion markerad med svart. Skala 1:300.

Referenser

- Feldt, A-C. 2004. *En mur under Domkyrkogatan*. Östergötlands museum. Rapport 2004:34.
- Hök, I. 1968. *Gatunamn i Linköping*. Skriftserie utgiven av föreningen gamla Linköping nr 11.
- Tagesson, G. 2002. *Biskop och stad – aspekter av urbanisering och sociala rum i medeltidens Linköping*. Lund studies in medieval Archaeology 30.
- Ohlsén, M. 2001. *Hagdahlska huset*. Arkeologisk förundersökning i kv Ambrosia 5. Östergötlands museum. Rapport 2001:8.

Kartmaterial

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

- LMS D64-1:3. Linköpings stad. Stadsplan 1651. Johan de Rogier.
- LMS D64-1:22. Linköpings stad. Mätning 1757. Carl Jacob Vallberg.
- LMS D64-1:34. Linköpings stad. Tomtmätning 1854. Ernst Olof Viman.

Linköpings Stiftsbiblioteks samlingar

- Geometrisk grundritning. Linköpings stad. 1696. Anders Nilsson. Fotolitografiskt nytryck.

Appendix 1. ^{14}C -analys

Uppsala 2022-05-09

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5736

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Helén Romedahl
Östergötlands länsmuseum
Avdelningen för arkeologi och byggnadsvård
Box 232
581 02 LINKÖPING

Resultat av ^{14}C datering av obrända ben, träkol och trä från Linköping, Östergötland. (p 4156)

Förbehandling av benmaterial:

1. Mekanisk rengöring av ytan (skrapning, ev. sandblästring).
2. Ultraljudsvätt i avjoniserat, urkokt vatten (pH 3).
3. Krossning i mortel.
4. 0.8 M HCl tillsätts, omrörning (30 min, cirka 10 °C) (apatit bort). Löslig fraktion benämns fraktion A.
5. Olöslig fraktion tillsätts vatten, pH 3, och värms under omrörning (8 h, 90 °C). Olöslig del benämns fraktion C och löslig del benämns fraktion D. Fraktion D bör ge den mest relevanta åldern eftersom det mesta av benmaterialets organiska del ("kollagenet") återfinns här. Övriga fraktioner kan emellertid ge information om föroreningsinverkan och bör i kritiska fall dateras. Det kemiska utbytet i de olika stegen kan också ge en vägledning om dateringsresultatets pålitlighet genom att benmaterialets kemiska kvalitet därigenom kan bedömas.

Den fraktion som ^{14}C -bestäms i acceleratorn förbränns till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen D daterats.

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella förorenings inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorn förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

Förbehandling av trä:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella förorenings inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorn förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labbnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰}$ V-PDB	^{14}C ålder BP
Ua-73807	Prov 10 Gråbrödragatan, lager 3	-21,6	357 ± 26
Ua-73808	Prov 20 Hospitalsgrund	-22,0	713 ± 26
Ua-73809	Prov 21 A3177 Torgatan	-24,1	615 ± 29
Ua-73810	Provnr 11 A3000 I PK 3018.3000 Torgatan	-25,0	468 ± 28

Med vänliga hälsningar

Melanie Melanie Mucke
2022.05.11
Mucke 09:23:08 +02'00'

Melanie Mucke/Daniel Primetzhofer

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2022-05-09

Helén Romedahl
Östergötlands länsmuseum
Avdelningen för arkeologi och byggnadsvård
Box 232
581 02 LINKÖPING

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5736

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Resultat av isotopanalys av obrända ben, träkol och trä från Linköping, Östergötland. (p 4156)

Förbehandling av benmaterial:

1. Mekanisk rengöring av ytan (skrapning, ev. sandblästring).
2. Ultraljudstvätt i avjoniserat, urkokt vatten (pH 3).
3. Krossning i mortel.
4. 0.8 M HCl tillsätts, omrörning (30 min, cirka 10 °C) (apatit bort). Löslig fraktion benämns fraktion A.
5. Olöslig fraktion tillsätts vatten, pH 3, och värms under omrörning (8 h, 90 °C). Olöslig del benämns fraktion C och löslig del benämns fraktion D. Fraktion D bör ge den mest relevanta åldern eftersom det mesta av benmaterialets organiska del ("kollagenet") återfinns här. Övriga fraktioner kan emellertid ge information om föroreningsinverkan och bör i kritiska fall dateras. Det kemiska utbytet i de olika stegen kan också ge en vägledning om dateringsresultatets pålitlighet genom att benmaterialets kemiska kvalitet därigenom kan bedömas.

Den fraktion som ^{14}C -bestäms i acceleratorn förbränns till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen D daterats.

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella förorenings inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorn förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

Förbehandling av trä:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella förorenings inverkan.

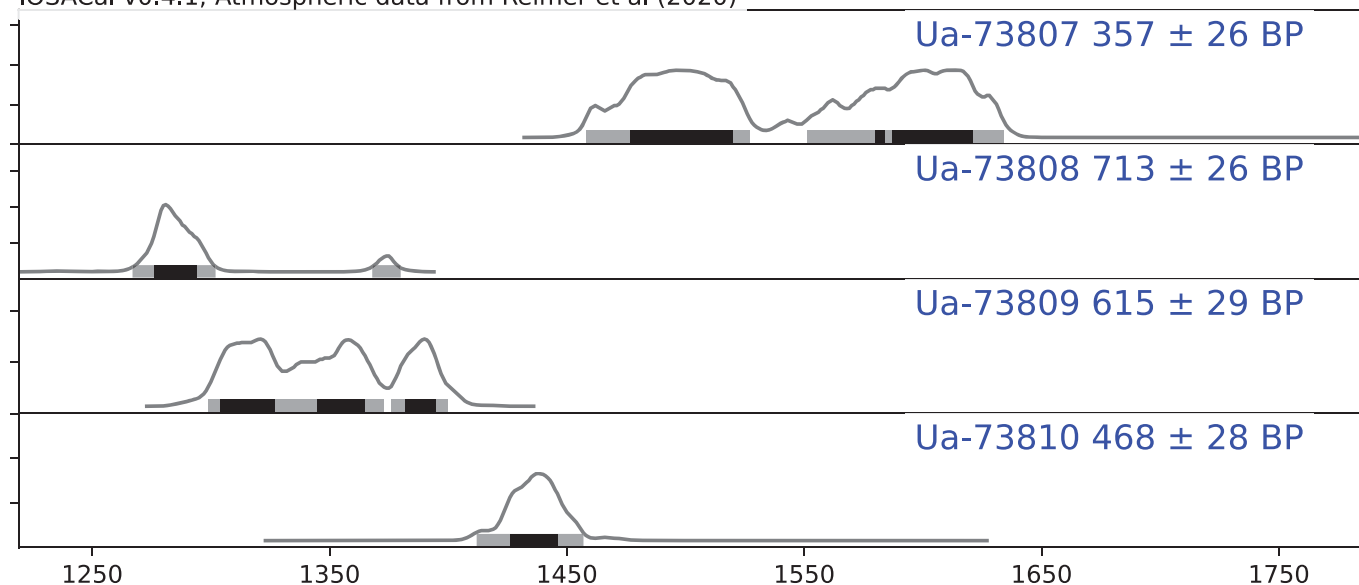
Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorn förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

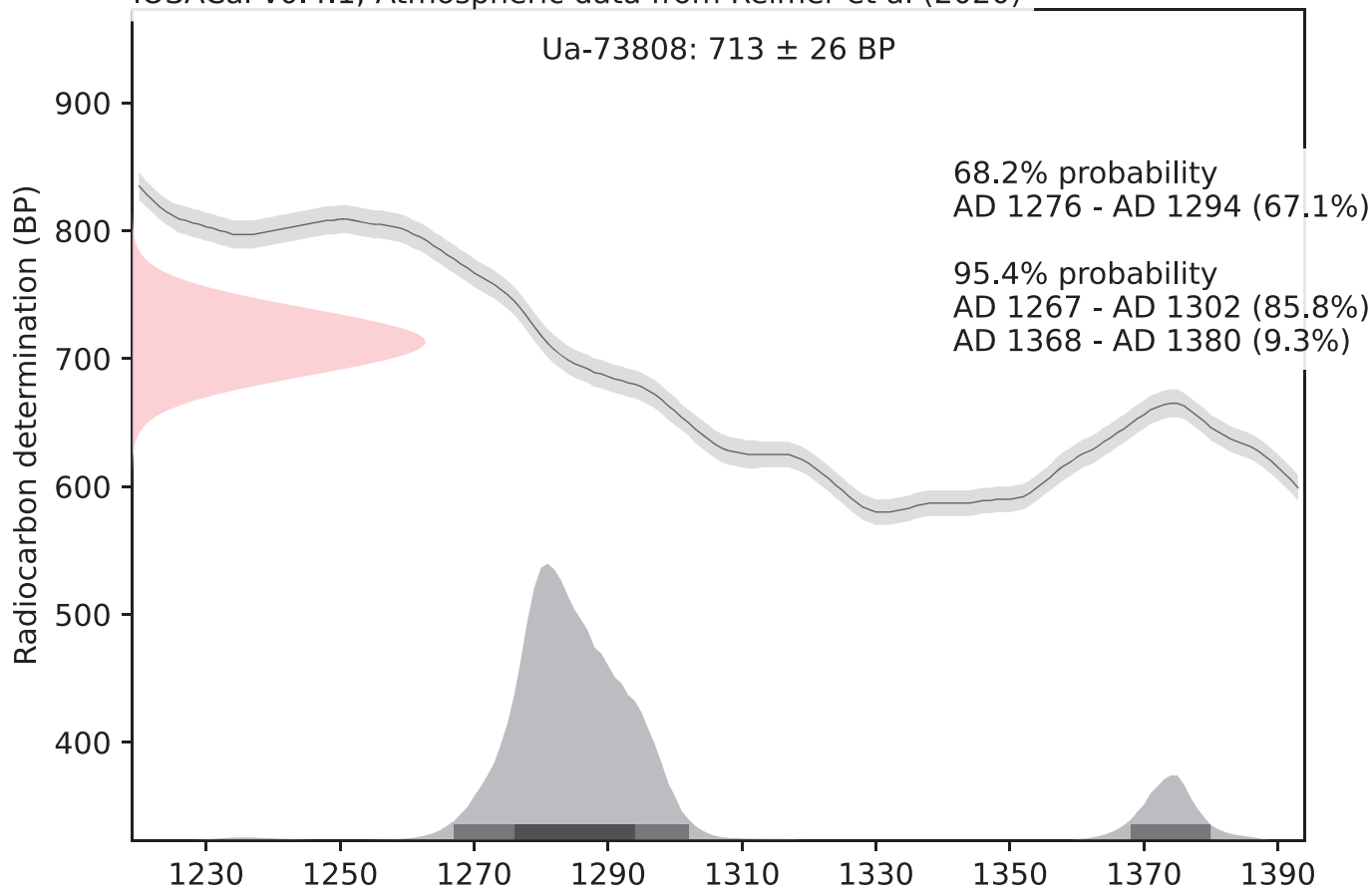
Labnummer	Prov	$\delta^{15}\text{N}\text{‰ AIR}$	C:N
Ua-73807	Prov 10 Gråbrödragatan, lager 3	11,0	3,2
Ua-73808	Prov 20 Hospitalsgrund	4,6	3,2
Ua-73809	Prov 21 A3177 Torgatan		
Ua-73810	Provnr 11 A3000 I PK 3018.3000 Torggatan		

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Appendix 2. Makrofossilanalys

ARKEOBOTANISK ANALYS AV PROVER FRÅN

GRÅBRÖDRAGATAN OCH HOSPITALGRÄND, LINKÖPING

BESTÄLLARE: ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ANALYS: STEFAN GUSTAFSSON 2022

Inledning

På uppdrag av Östergötlands Museum har Arkeologikonsult utfört en arkeobotanisk analys av 3 makrofossilprover från Gråbrödragatan och Hospitalgränd i Linköping. Den arkeobotaniska analysen omfattade både förkolnade- och oförkolnade växtrester.

Metod

Proverna värsiktades i ett såll med en maskstorlek av 0,2. Det framsiktade materialet undersöktes under mikroskop med en förstoring av 4 till 600 gånger. Artbestämning gjordes med hjälp av referenslitteratur och referenssamling (bl.a. Berggren 1969/1981, Digital Seed Atlas of the Netherlands, Jacomet 2006, Schweingruber 1978/1990, Mork 1946, www.woodanatomy.ch).

Resultat

Prov 1 Gråbrödragatan

Provet var strukturlöst med viss klumpstruktur. Provet innehöll oförkolnade bitar av björk och obestämt träslag samt träkol från tall och förkolnade granbarr.

Utifrån den arkeobotaniska analysen går det inte avgöra vilket funktion lagret har haft. Jordens struktur stämmer dock väl överens med en bearbetad odlingsjord.

Prov 2 Gråbrödragatan

Provet innehöll stora bitar av oförkolnad björk mindre kolbitar av björk, nedbrutet men obestämbart

P.NR	1	2	3
PLATS	GRÅBRÖDRAGATAN	GRÅBRÖDRAGATAN	HOSPITALGRÄND
SKALKORN			3*
RÅG			1*
FRAGMENTERAD SÅD			5*
VEDART			
BJÖRK	X*	X+X*	X*
GRANBARR	X*		X
TALL BARK			
TALL	X		X
TRÄFIBRER OBE- STÄMDA	X		
ÖVRIGT			
MOLLUSKER		X	

Figur 1. Artlista. *markerar förkolnat material.

organiskt material samt en stor mängd mollusker (figur 2). De flesta arter har troligen levt i en fuktig miljö som inte riktigt passar in i en odlingsjord. Något slaggliknande material fanns även i provet, eventuellt någon form av fett (figur 2).

Figur 2. Mollusker, trä och slaggliknande materil i prov 2.

Prov 3 Hospitalgränd

Provet innehöll förkolnade kärnor av skalkorn och råg samt träkol från björk. I provet fanns även förkolnade trärester av tall samt granbarr.

Materialet tolkas som hushållsavfall och det var vanligt att man sklängde ut sådant i sina odlingsytor. Kol kunde göra att jorden inte torkade ut allt för fort. Granbarr kan komma från någon golvtäckning som slängts ut på en kompost för att så småningom hamna på odlingsytan.

Såden har troligen inte odlats inom hospitalområdet utan införskaffats utifrån.

Litteratur

BERGGREN, G. 1969. Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council, Stockholm.

BERGGREN, G. 1981. Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish Museum of natural History, Stockholm.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1978. Microscopic Wood Anatomy. Structural variability of stems and twigs in recent and subfossil woods from Central Europe. Zug, Switzerland.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1990. Anatomy of European woods. Paul Haupt förlag, Bern, Stuttgart, Wien

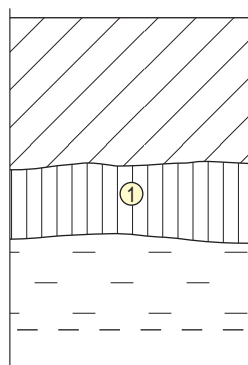
VIKLUND, K. 1989. Jordbrukskris i Norrland i slutet av den äldre järnåldern. Arkeologi i Norr 2. Arkeologiska institutionen vid Umeå universitet.

Hemsida, wood anatomy of Central European species:
www.woodanatomy.ch

Hemsida, Digital Seed Atlas of the Netherlands:
<http://seeds.eldoc.ub.rug.nl/?pLanguage=en>

Bilaga 1. Ritningar

Profil 1
mot V

1. Gråbrun, sandig lera med enstaka kol.
Tolkning: äldre matjordslager.

Domkyrkogatan-Hospitalsgränd
Linköpings stad
Linköpings kommun, Ög
L2011:4081
Profilritning 1
Skala 1:20
Dnr 0179/21
2021-11-09 Helén Romedahl
Renritning Johan Levin

Östergötlands museum genomförde under september och oktober månad 2021 en schaktningsövervakning i Hospitalsgränd och på Domkyrkogatan inom fornlämningsområdet för Linköpings medeltida och historiska stadslager, L2011:4081. Arbetet utfördes med anledning av schaktning för markvärmeslingor samt anläggning av nya ytbeläggningar. Generellt låg schaktdjupet på 0,7 m men på vissa punkter uppgick schaktdjupet till drygt 1 m. På Domkyrkogatan berördes endast recenta utfyllnadsmassor med sand och grus.

Hospitalsgränd var genombruten av ett stort antal ledningar, däribland fjärrvärme. På 0,7 m djup syntes ett lager med raseringsmassor bestående av taktegel, klumpar med kalkbruk och tegelbrockor. Vid ett kortare parti vid grändens östra sida fanns ett bevarat kulturlager. Ett djurben i detta lager kunde med hjälp av ^{14}C -analys dateras till 1267 – 1380 e Kr.

ISSN 1403-9273

Rapport 2022:22